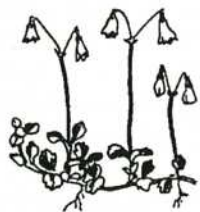

Solbergatjäm

Foto: Lars Dahlström

**Stöd Leksands
Naturvårdsfond!**

Postgiro 44 99 57-0

Leksands Fågelklubb

Nr 1 1992

Redaktionens sida

Ansvarig utgivare: Staffan Müller Sunnanäng 35
793 90 Leksand tel. 0247-611 06

Redaktion: Staffan Müller, Sören Stenberg och
Bo Alexandersson

Medlemsavgifter 1992: Vuxna 75:-
Familjemedlemmar 30:-
Ungdom född 1970 och senare 30:-

Adressändringar: Skriftligt till Bo Alexandersson
Siljegårdsvägen 21 793 33 Leksand

Postgiro: 438 26 34-6 Bankgiro: 456-4373

Tidskriften ges ut 2 ggr/år. Fågelklubbens medlemmar erhåller den utan kostnad.

Innehållsförteckning.

3 Vår- och sommarprogram	15 Tidningsdistribution
3 Äventyrsprogram	19 Storspovens marker
4 Ungdomsverksamhet	28 Fågelrapport för 1991
5 Två skrikor	30 Rapport från tornfalksprojektet
9 Årsberättelse	31 Se'n sist från Insjön
15 Idel omval på årsmötet	31 Övertramp

Lavskrikan på föregående sida är fotograferad av Gunnar Lind.

Vår- och sommarprogram

20/4 ORRSPEL

Samling vid Shell på Åkerö kl 05.00.

Ledare: Bosse Alexandersson

(Å) 9-10/5 TÅKERN

Avresa från Shell i Åkerö kl 10.00.

Lördag kväll lyssnar vi på nattsångare och på söndag fm blir det fågelskådning vid Tåkern.

17/5 LIMSJÖMORGON

Samling vid Norsbro kl 06.00.

Ledare: Henry Pollack

(Å) 23-24/5 TISJÖN i Västerdalarna.

Anmälan till Staffan Müller tel 61106.

9/6 NATTSÅNGAREXKURSION

Samling vid Norsbro kl 22.00.

Ledare: Staffan Müller

21/6 KOLLSJÖN

Samling vid Shell Åkerö kl 20.00.

Ledare: Bosse Alexandersson

(Å) 8-12/7 FJÄLLVANDRING.

Bunnerfjällsplatån och Ånnsjön.

30/8 VADAREXKURSION vid

Limsjön/Dragsängarna. Samling vid Norsbro kl 06.00.

Ledare: Staffan Müller

6/9 GAMMELSKOGSEXKURSION

Samling vid Norsbro kl 08.00.

Ledare: Sören Stenberg

13/9 RINGMÄRKNING vid Limsjön.

Samling vid Norsbro kl 07.00.

Ledare: Staffan Müller

20/9 ARBETSDAG VID LIMSJÖN

Samling vid Norsbro kl 09.00.

Ledare: Henry Pollack

25/10 BILDAFTON. Någon av våra

främsta fotografer kommer på besök.

Plenisalen kl 15.00

Äventyrsprogram.

✉ Anders Hans

Vi (Anders & Stefan) vill i Leksands Fågelklubbs regi arrangera lite äventyrligare resor. Vi planerar att åka till intressanta fågellokaler runt om i Sverige. Resorna kommer att innefatta bl a paddling och vandring varför en viss friluftsvana kan vara bra att ha. Färdsättet är beroende av hur många deltagare vi blir och resorna bekostas av deltagarna själva. Kom ihåg att ju fler vi är desto roligare och billigare blir det. Ett sätt att finansiera resorna är att hjälpa till med batterisorteringen. (Läs artikeln om detta på sid 15)

Anmälan sker minst tre veckor före avresedatum, om inget annat anges, till

Anders Hans tel 14402 eller Stefan Alexandersson tel 10396.

Efter sista anmälningsdagen är anmälan bindande.

Äventyrsresorna är märkta med ett (Å) i programmet.

Lavskrika

Foto: Sören Stenberg

Nötskrika.

Foto: Sören Stenberg.

Ungdomsverksamheten.

✉ Anders Hans

Leksands Fågelklubb har återigen bildat en ungdomssektion. Målsättningen med verksamheten är att sprida intresset för fåglar och friluftsliv bland våra ungdomar.

Ungdomsstyrelsen består av:

Anders Hans (Ordf), Stefan Alexandersson (Skr), Sven Jakobsson (Kassör), Bogdan Persson och Thomas Henriksson.

Väl mött till höstens program!

För de lite äldre.

22/8 Info-träff ang paddlingstur.

Vi träffas i kommunalhuset kl 15.00.

29-30/8 Paddling med övernattnig

För de lite yngre.

29/8 Ringmärkningsmorgon vid Limsjön. Samling vid Norsbrodammen kl 09.00.

För alla ungdomar.

12-13/9 Övernattning vid Gryssen i DOF-stugan

Samling vid Shell i Åkerö kl 15.00

Medtag sovsäck, liggunderlag, varma kläder, mat mm

14/10, 4/11 och 18/11 Holksnickring i Edshults servicehus.

Samling vid stora entrén kl 18.00

Ha alltid fika och varma kläder med vid utflykterna!

Två skrikor

✉ Gunnar Lind

Nötskrikan och lavskrikan tillhör kråkfåglarna och de är de minsta arterna av detta släkte här i landet. Nötskrikan finns i stort sett i hela Europa medan lavskrikan är en nordlig art och utbredningen omfattar delar av Skandinavien, Finland, Ryssland och österut. I Sverige finns nötskrikan över hela landet utom i fjällområdena medan lavskrikans utbredning sträcker sig från mellersta Värmland, Dalarna, nordvästra Gästrikland och norrut. I Dalarna kan man påträffa den i större delen av landskapet eller i grova drag norr om linjen Fredriksberg-Grangärde-Borlänge- Falun-Svärdsjö. Nötskrikan finns i såväl barr- som lövskog medan däremot lavskrikan nästan uteslutande tillhör barrskogen.

Nötskrika.

Nötskrikan är en vacker fågel med rödgrå fjäderdräkt. Vingpennorna är svartaktiga medan handtäckarna och de större armtäckarna är vackert vatt-

rade i blått och svart och bildar en lysande blå fläck på vingen. Stjärten är svart och såväl övergump som undergump är vita. På huvudet är pannfjädrarna vitgråa med långsgående svartbruna fläckar och denna

fläckteckning fortsätter även på hjässfjädrarna. Näbben är svart och bakom denna finns en bred svart mustaschstrimma som sträcker sig mot halsen.

Nötskrikan är inte speciellt skygg men däremot försiktig och håller sig alltid på betryggande avstånd från människor. Ofta ser man endast en skymt av den när den passerar en väg, öppning i skogen eller dylikt. I regel hinner man dock uppfatta den lysande vita övergumpen och den flaxande osäkra flykten vilket är säkra kännetecken för arten. Nötskrikan är ganska nyfiken och den kommer ofta fram och kontrollerar vad som rör sig i naturen men den har alltid någon kvist eller trädstam mellan sig och betraktaren. Efter en stund lämnar den platsen ivrigt skrånande. Liksom övriga kråkfåglar håller även nötskrikorna ihop i lösa flockbildningar. Antalet individer i dessa flockar varierar starkt, alltifrån några få exemplar upp till några 10-tal och man ser oftast dessa ansamlingar på senvintern. Ungefär vid den tidpunkten börjar också häckningsdriften hos skrikorna att göra sig påmind och man kan då med lite tur få höra nötskrikans sång. Denna är mycket svag och hörs i allmänhet inte längre än 30-40 meter. Sången är ganska välljudande och består av div. härm-ljud, visslingar, knirkande läten, knäppningar mm. Nötskrikan är ju annars en ganska "talför" och högröstad fågel. Dess skrånande är det läte man oftast kommer i kontakt med men även härmningar av duvhök, ormvråk och andra fåglar hörs ofta.

I senare delen av april eller tidigt i maj

börjar nötskrikorna med bobygget. De letar upp en lämplig boplats i häckningsreviret vilket är i stoleksordningen 10-25 ha. Påfallande ofta häckar skrikorna i relativt ung skog men häckning i gammal skog är också vanlig. Här på trakten har 61% av bona legat i granar, 28% i tallar och 11% på eller i byggnader. Bonas höjd över marken har varierat mellan 2,5 och 12 meter med ett medeltal på 5,2 meter. Både hanen och honan deltar i bobygget och i början samlar de torra kvistar från träd i närheten av boplat-sen och bygger av dessa en tunn korg som sedan fodras med rötter och rottrådar. Själva bobygget tar ungefär en vecka i anspråk.

Äggen är endast något större än trastägg och antalet varierar mellan 3-8, oftast 5-6. Till färgen är de gröngrå, tätt överdragna med små olivbruna fläckar. De läggs med ett dygns mellanrum och ruvas huvudsakligen av honan men även hanen deltar emellanåt i ruvningen vilken tar ca 17 dygn i anspråk. Under ruvningen matas honan av hanen. Hon ligger hårt på boet och flyger inte av förrän man skakar på boträdet. Vid ett par tillfällen har fåglarna legat så hårt att jag varit tvungen att lyfta upp dem för att kunna kontrollera innehållet i boet. I båda fallen var kläckning nära förestående. Det är anmärkningsvärt att de eljest så försiktiga nötskrikorna är så orädda i anslutning till boplat-sen. Man kan faktiskt stå helt öppet i närheten av boträdet och studera skrikorna som då uppträder helt ogenerat och mestadels tyst.

Första tiden efter kläckningen ligger

honan över ungarna medan hanen ensam skaffar föda till familjen. Efter några dagar hjälps föräldrarna åt med födosök och matning av ungarna. Dessa matas ungefär en gång i timmen och oftast kommer föräldrarna till boet samtidigt. Födan bär skrikorna i strupsäcken och stöter upp den portionsvis och stoppar den i ungarnas gap. Födan består av olika insekter, larver, dagmaskar, ödlor och möss men nötskrikorna plundrar även många fågelbon på ägg eller ungar. Ungarnas spillning plockar föräldrarna bort från boet och sväljer. Ungarna stannar i boet i ungefär tre veckor men sedan är de beroende av föräldrarna i ytterligare några veckor. Under den tiden träffar man ofta på familjerna när de skrånande drar fram genom skogen.

På hösten börjar skrikorna samla förråd för kommande behov. De kommer då fram till åkrar och trädgårdar för att hämta spillsäd, potatis, bär, svamp mm. Ekollon är mycket omtyckta av nötskrikorna och finns det ollonbärande ekar i närheten kan man se hur skrikorna flyger i skytteltrafik till dessa och hämtar ollon. Födan plockar de ner på en mängd olika ställen i reviret och de tycks också komma ihåg var de har sina gömmor för under vintern ser man ibland håll, utgrävda i snön, där de tömt något av sina förråd på innehållet.

De flesta nötskrikor är stannfåglar men vissa år drar ett stort antal fåglar söderut. En gång har jag bevittnat en sådan flyttning. Det var på fm en senhöstdag som jag gick på en väg i terrängen söder om Siljan. Gång på

gång flög nötskrikor över i trädtopps-höjd, alla i sydlig riktning. De kom ibland enstaka men oftast några fåglar tillsammans i glest förband och under den timme jag blev kvar där passerade mer än 100 ex. Under dessa flyttningsrörelser lämnar en del skrikor landet och flyger över till Danmark. Under 50-och 60-talen märktes ett antal nötskrikeungar här på trakten. Fyra av dessa återfanns senare mindre än fem km från märkplatsen medan en sköts i Floda sn. ca 2,5 mil från häckningsplatsen.

Lavskrika.

Lavskrikan är något mindre än nötskrikan och den är inte lika färggrann. Fjäderdräkten är yvig och till färgen gråbrun med rött inslag. Huvudet är mörkbrunt med ett litet blekgult parti vid näbbasen och näbben är svart. De mellersta stjärtpenorna har samma färg som ryggen medan de övriga, liksom vingtäckare, buk och undergump är roströda.

Till skillnad mot nötskrikan är lavskrikan en mycket orädd fågel och många skogsvandrare som träffat på dem har ringt och undrat vilken fågel de mött. Vissa exemplar, som är vana vid folk, är så orädda att de kommer och hämtar framsträckta matbitar ur handen medan andra exemplar är försiktigare och håller sig på flera meters avstånd. Lavskrikans flykt är helt ljudlös och mestadels flyger den korta sträckor från träd till träd. Flykten över lite längre distans består av några fladdrande vingslag omväxlande med glid och oftast flyger då fåglarna ganska lågt över marken. Lavskrikan

är en mycket tystlåten fågel trots att den har en mångfald olika läten och ofta hörs inte ett ljud ifrån dem. De vanligaste lätena är jamningar samt ett skrån som något påminner om nötskrikans. Lavskrikorna håller ihop i livslångt "äktenskap" och de är starkt bundna till sitt revir vilket omfattar ca 100 ha .

Redan i mars månad börjar lavskrikorna med häckningsbestyren. Hanen uppvaktar då honan med diverse krumbukter såsom hopp, bugningar mm, allt medan fåglarna rör sig uppåt i det träd de befinner sig i. Hanen hörs också sjunga allt emellanåt. Sången är svag och består av en mängd olika småljud och kvitter. I senare halvan av månaden börjar fåglarna med bobygget och till skillnad mot nötskrikan bygger lavskrikorna ett mycket ombonat bo. Detta är ganska svårfunnet och under årens lopp har jag endast sett fem bon. Tre av dessa har legat i granar och två i tallar och höjden över marken har varierat mellan tre och 12 meter. Båda makarna hjälps åt med bobygget och boet består av torra kvistar, skägglavar, mossa, näverstrimlor, barkbitar mm och det fodras med fina grässtrån, hår och fjädrar. Oftast ligger det väl dolt

bland grenar och skägglavar i boträdet.

Äggen läggs i april månad och i de flesta fall består kullen av fyra ägg. Honan ruvar ensam och ligger så fast på boet att man alltid måste lyfta upp henne för att kontrollera ägg eller ungar. Äggen kläcks efter knappt 20 dygns rövning och ungarna blir flygga efter drygt tre veckor. Föda, matnig av ungarna mm är i stort sett lika som för nötskrikan, möjligen är lavskrikan något mindre benägen på att plundra fågelbon.

Efter det att ungarna lämnat boet håller familjen ihop hela hösten och förvintern och först på eftervintern lämnar ungarna föräldrareviret. Under hösten samlar lavskrikorna bär, fröer och annat ätbart som de gömmer här och var i träden till vinterföda . Lavskrikorna är utpräglade stannfåglar och de etablerade paren håller året runt till i sitt revir. Enstaka ungfåglar kan någon gång företa längre vandringar och vid sådana tillfällen har exemplar setts så långt söderut som i Småland. Under de senaste decennierna har lavskrikan minskat i antal i våra skogar och främsta orsaken till detta torde vara det moderna skogsbrukets avverkningsmetoder.

Årsberättelse för 1991.

Leksands fågelklubb har genomfört sitt 15:e verksamhetsår. 1991 minns vi som ett ovanligt mildt år. För fjärde året i rad uteblev de låga vintertemperaturerna och snön.

Många fågelarter har gagnats av de milda vintrarna och har ökat kraftigt. Under 1991 gjordes anmärkningsvärt många observationer av tex. Strömstare, Gärdsmyg och Stjærtmes.

Fågelklubbens verksamhet har omfattat en mängd aktiviteter. Året präglades av en riktig äventyrsresa i Östeuropa, ett synnerligen lyckat holkprojekt, ringmärkningsupptakt vid Limsjön samt ungdomsgruppens engagemang.

Här följer några fakta om vår förening samt en kavalkad över 1991 års verksamhet.

Data

Medlemsantalet uppgår till 578 st. Av dessa är 130 st under 26 år. Styrelsen, som under året genomfört 4 protokollförda möten, har under året bestått av följande personer:

Henry Pollack, ordf

Staffan Müller, sekr

Bosse Alexandersson, kassör

Sören Stenberg, ledamot

Anders Hans, ledamot

Sigvard Lind och **Hans G Westmark** har varit föreningens revisorer.

Valberedningen har bestått av **Gunnar Lind** samt **Kjell** och **Ulf Bond**.

Informationsbladet

Klubbtidningen har givits ut vid 2 tillfällen under 1991.

Sören Stenberg har lyckats engagera ett stort antal av landets fotografer. Dessa har skänkt natur- och fågelfotografier till vårt fotoarkiv.

Program och exkursioner

5 bildkvällar har genomförts under året. Mest minns vi Bo Kristianssons föredrag som trollband en värtalig publik.

En holksnickarafton för allmänheten har också genomförts.

En nyhet för året var att under våren inbjuda allmänheten till morgonpromenader 1 ggr/vecka. utflyktsmålet fick då styras av aktuella observationer samt väder och vind.

Sammmanlagt genomfördes 11 exkursioner under året.

En arbetsdag vid Limsjön, med syfte att rusta tornen, genomfördes under hösten.

Ungdomsprogram

Anders Hans har fortsatt att ansvara för ungdomsverksamheten. Bl.a genomfördes ett aktivitetsprogram med exkursioner och utflykter.

Anders Ståhl lärde ungdomarna

Tack Krister Sterner på Sterner Data,
för att Du har satt färg på tillvaron!
Det är praktiskt med en dataleverantör
på orten.

teckna. Ett hundratal småfågelholkar blev resultatet av höstens holkbyggarträffar. Dessa sattes sedan upp runt Limsjön.

Under hösten har fler äldre ungdomar sökt sig till föreningen, varför en uppdelning i barn- och ungdomsgrupper är aktuell.

Östeuroparesa

Årets stora händelse för många fågelklubsmedlemmar, blev den fantastiska resa som genomfördes under 16 dagar genom Tyskland, Tjeckoslovakien, Österrike, Ungern, Polen, Ryssland, Litauen, Lettland och Estland.

Fågelmässigt blev resan ingen succé, eftersom flera guidade turer missades av olika anledningar eftersom östeuropas natur är "stängd" för spontana besök. Ett planerat besök i norra Jugoslavien inställdes p.g.a oroligheterna där, varför Bogdan Persson får utnyttjas vid senare tillfälle.

Omdömet om resan blev trots de ornitologiska bristerna, klart godkänt och någon brist på intryck från resan torde knappast någon fått.

Batterisortering

Föreningen hjälper kommunen med att sortera alla småbatterier som lämnas via s.k holkar. Under året har 4100 kg sorterats under Anders Hans ledning.

Inkomsterna från aktiviteten har dels finansierat delar av Östeuroparesan, men också backat upp fågelklubbens ekonomi.

Örutfodringen

Ett 10-tal medlemmar har under året

varit engagerade i den örutfodring som pågått sedan 1978.

Till skillnad från föregående år, har vi under året haft en mycket god tillgång på mat. Farmek, Forssells och många enskilda bönder har försett åteln med mat. Det förekom under året ingen speciell örnräkning, med åteln var under hela säsongen uppvaktad av flera Kungsörnar.

Under senhösten uppehöll sig också en Havsörn vid åteln.

Bosse Alexandersson har ansvar för verksamheten.

Berguvsuppfödningen

Verksamheten vid våra 2 voljärer med Bengt Östberg och Anders Sjölund som värdar, har skötts perfekt.

I Sjölund's voljär fick uvparet 2 ungar, vilka sedemera kommer att ingå i avelsverksamheten.

Hos Östberg misslyckades återigen det vuxna paret att få fram ungar, varför projekt Berguv Dalarna beslutat sig för att ersätta paret med ett fräschare.

Många har skänkt höns och annat foder till uvarna, en förutsättning för att vi skall kunna hålla på med denna tidsödande men ytterst värdefulla verksamhet.

Tornfalkprojektet

Uppsättningen och uppföljningen av häckningsresultaten i tornfalkholkarna på ett hundratal hyggen i kommunen, torde vara lika uppseendeväckande som Limsjörestaureringen. Under året genomförde 19 tornfalkar lyckade häckningar i holkarna. Dessutom utnyttjades 8 holkar av Slagug-

gla. Ansvaret för uppsättning och uppföljning av häckningsresultaten är områdesindelad med följande kontaktpersoner: Gunnar Lind, Kjell Bond, Sören Stenberg, Henry Pollack och Anders Hans.

Resultatet måste anses som synnerligen anmärkningsvärt och borde resultera i att man runt om i landet satsar på motsvarande aktivitet.

Småfågelholkprojekt.

I likhet med tornfalkprojektet, gynnas småfåglarna inom vissa områden av holkuppsättning.

På Dragsångarna finns sen tidigare ca 150 småfågelholkar uppsatta och numrerade. I vinter har 100 holkar satts upp runt Limsjön. Dessa kommer också att numreras och i likhet med Dragsångarna kommer häckningskontroll och ringmärkning av boungar att ske.

Uppföljningen av Limsjöholkarna skall ses som ett synnerligen värdefullt komplement till den nätringmärkning som sker vid sjön.

Gunnar Lind ansvarar för ringmärkningen och assisteras av Staffan Lind som sköter märkningen.

Ringmärkning med nät

Med stöd av gåvor från bl.a Dala Demokraten och Leksands Hembygdsfond, har en ringmärkningsstation byggts upp vid Limsjön.

10 nät kan nu sättas upp i vassruggarna och buskagen längs riksvägen. Ca 200 fåglar ringmärktes 1991.

Fågelklubben ingår i det s.k ACRO-projektet som leds av Naturhistoriska riksmuséet.

Limsjön

Limsjöns restaurering handlägges numera av Leksands kommun. Fågelklubben har genomfört en arbetsdag vid sjön då man förbättrat tornen samt satt upp några utsiktspinnar för rovfåglar i sjön.

Fågelklubbens restaureringsyta mellan de 2 vassruggarna har varit fågelrik och bl.a hyst häckande Skedänder. Norsbrobyggnaderna är hjälpligt underhållna och fungerar som lagerlokal för holkvirke och verktyg.

Prästön

Leksands fågelklubb har tillsyn på naturreservatet Prästön. Allmänheten har utnyttjat ön under stor försiktighet och någon nedskräpning har ej förekommit.

Skogsgruppen

Under året har Henry Pollack varit fågelklubbens kontaktman mot Skogsvårdsstyrelsen. En gång per månad går vi igenom alla aktuella avverkningsanmälningar. Flera markgarkontakter har därvid tagits.

"Rikare Skog"-cirklarna har besökts av Staffan Müller, Sören Stenberg och Henry Pollack.

Vinterfågelräkningen

Den organiserade vinterfågelräkningen har under året inskränkt sig till en grupp i Insjön.

Upprop mot rasism

Inte heller vår förening kan hålla sig utanför de märkliga händelser som sker i samhället. Rasismen har ökat och märkliga avarter dyker upp med

beteenden som väcker avsky. Styrelsen har fattat ett enhälligt beslut att stödja ett upprop mot rasism som Leksands kommun organiserat. Styrelsen har också beslutat att inom vår förening aktivt motverka alla former av rasism och flyktingfientlighet.

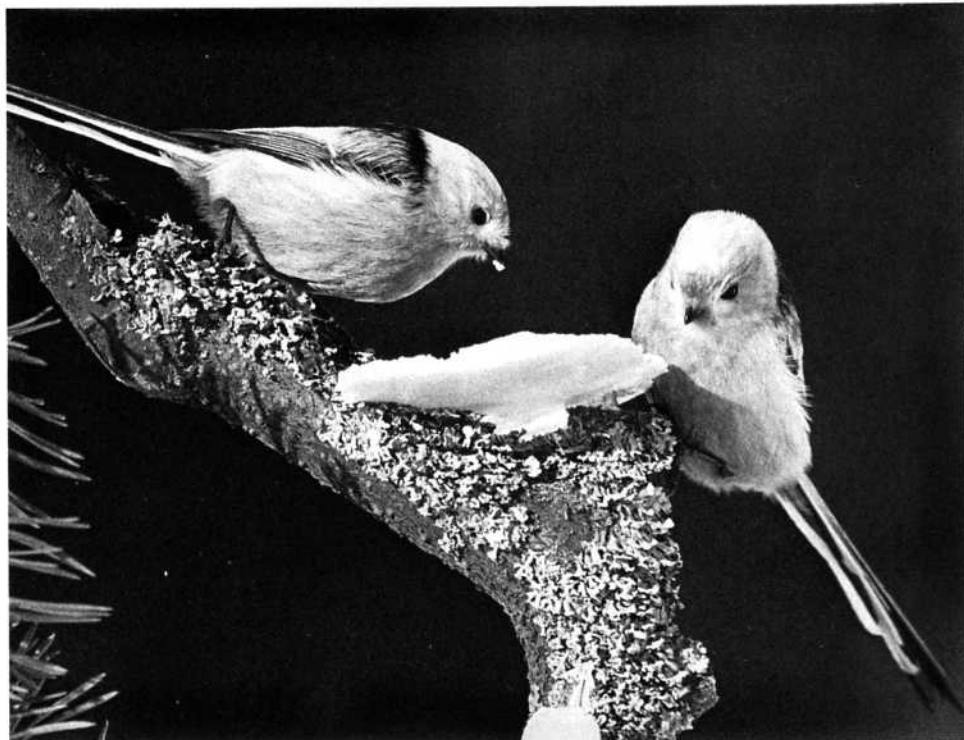
Framtiden

Bortsett från oroligheterna omkring oss, måste vi vara optimister inför framtiden.

Länsstyrelsen har initierat ett skogsprojekt i östra Leksand som kan ge skydd för många värdefulla skogsbiotoper. Limsjön blir allt mer

känd och uppskattad som fågelsjö, vilket torde garantera fortsatt restaurering. Allt fler ungdomar engagerar sig i vår verksamhet. Intressanta ringmärknings- och holkprojekt pågår etc etc. Allt detta och mycket därtill visar att vi behövs och ökar kraven på Leksands Fågelklubb att fortsätta ett omfattande och idéellt arbete även under 1992.

Leksand den 16 februari 1992
Staffan Müller och Henry Pollack e.u

Stjærtmes

Foto: Bengt Lundberg/N

BALANSRÄKNING Leksands Fågelklubb. 1992-03-25

TILLGÅNGAR

KONTO	ING.BALANS	PER.SALDO	UTG.BALANS
110 Bank / Bankgiro.	45936.01	-5863.96	40072.05
130 Kundfodringar.	6876.00	714.00	7590.00
140 Medl 1990 inb 1991	1000.00	-1000.00	0.00
160 Inventarier.	<u>11750.00</u>	<u>-1650.00</u>	<u>10100.00</u>
SUMMA	65562.01	-7799.96	57762.05

SKULDER/EGET KAPITAL

210 Leverantörsskulder	-8000.00	-87.40	-8087.40
240 Medl 1992 inb 1991	0.00	-5500.00	-5500.00
250 Balans. resultat	-20923.25	-15452.59	-36375.84
270 Resefond.	-27436.45	27436.45	0.00
280 D-D:s miljöfond	<u>-9202.31</u>	<u>1403.50</u>	<u>-7798.81</u>
SUMMA	-65562.01	7799.96	-57762.05

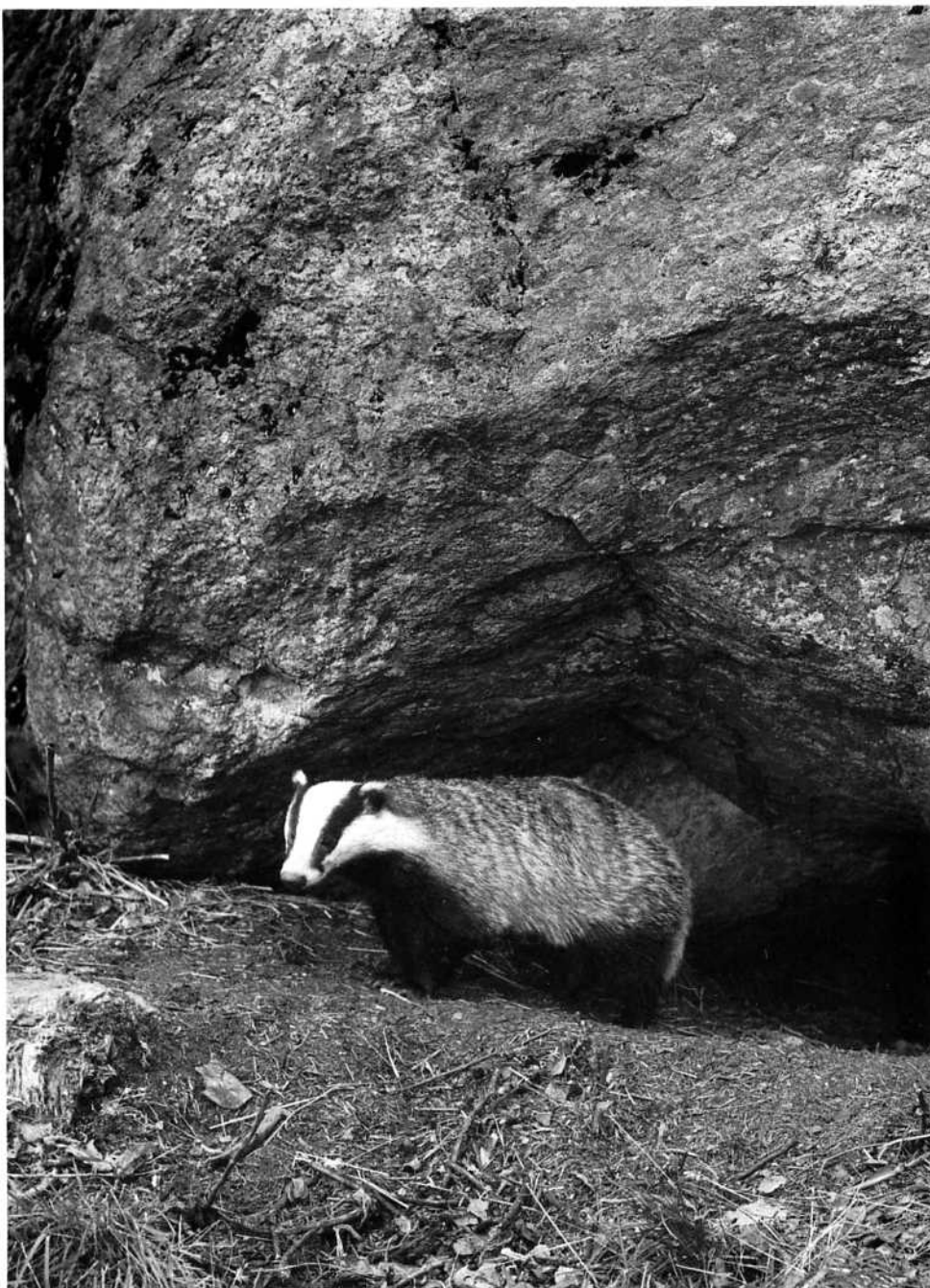
RESULTATRÄKNING Leksands Fågelklubb 1992-03-25

INTÄKTER

310 Medlemsavgifter.	17540.00
320 Tidningen.	1580.00
330 Räntor	3009.51
340 Kommunalt bidrag.	3550.00
350 Batterisortering.	12255.00
355 Arvoden.	1650.00
361 Varuförsäljning.	1500.00
363 Arrangemang.	1040.00
365 Resor.	95181.45
370 Örnutfodring.	2155.00
372 Uvprojekt.	2195.00
375 Limsjön	4403.50
390 Övriga intäkter.	<u>1625.00</u>
SUMMA INTÄKTER	147684.46

KOSTNADER

420 Tidningen.	20150.00
425 Annonser.	2884.00
440 Kontorsmaterial.	1660.00
441 Porto.	2385.00
463 Arrangemang.	1033.00
465 Resor.	90903.57
470 Örnutfodring.	1126.00
472 Uvprojekt.	760.00
475 Ungdomsarbete	759.80
478 Limsjön	4403.50
480 Avskr. inventarier	3650.00
483 Underhållskostnade	1485.00
490 Övriga kostnader.	1032.00
495 Årets överskott	<u>15452.59</u>
SUMMA KOSTNADER	147684.46

Grävling vid gryt.

Foto: Lennart Mathiasson/N

Idel omval på årsmötet

☞ Staffan Müller

Det blev inte något nytt namn på någon av funktionärsposterna när årsmötet hölls den 16 februari.

Det betyder att Henry Pollack kvarstår som ordförande i ytterligare ett år.

Årsavgiften höjs fr.o.m i år till 75 kronor per fullvuxen medlem, en höjning som styrelsen motiverade med de snabba kostnadsökningarna för tryckningen av tidningen.

Anders Hans redogjorde för planerad verksamhet med ungdomarna i föreningen. Man planerar bl.a en resa till Tåkern och en fjällvandring.

Av årsberättelsen framkom också att föreningen blivit mycket aktiv inom vissa områden. Ett stort antal personer deltar i tornfalksholkprojektet och örnutfodringen.

Staffan kunde också rapportera från ringmärkningsverksamheten 1991 och berättade om planerna för detta året. Ett stort antal medlemmar anmälde sitt

intresse att assistera vid ringmärkningsen som kommer att ha en upptaktsträff i mars.

Batterisorteringen vållade en hel del debatt. De batteriansvariga, Staffan Müller och Anders Hans föreslog årsmötet att inkomsterna från sorteringen 1992 skall läggas till resefonden och öronmärkas för dem som deltagit i verksamheten. Detta, eftersom det är svårt att motivera medlemarna till att hålla på med "en sån skitig hantering". Flera medlemmar ansåg att alla insamlade medel i fågelklubbens regi, skall läggas i en gemensam pott, för att inte olika arbetsuppgifter skall behandlas olika.

Mötet gick slutligen på de batteriansvarigas förslag.

Mötet kunde avslutas över en god kopp kaffe till diabilder från året som gått.

Tidningsdistribution.

☞ Bo Alexandersson

Kostnaderna för portot till vår tidning bara ökar och ökar. Vi diskuterade detta på årsmötet och beslutade då att vi i fortsättningen endast skickar ett exemplar av tidningen till varje adress.

En del medlemmar har också hört av sig och tyckt att det är slöseri att vi skickar flera tidningar till dem.

Men om Ni skulle vilja ha fler exemplar så är det bara att höra av sig till mig.

Tel 0247-10825

Kanadagäss.

Storspövar

Foto: Roland Johanson/N

✂ *Saxat ur SVERIGES NATUR 2/92*

Storspöven minskar i Sverige, särskilt i landets mellersta och södra delar. En viktig orsak är det moderna jordbruket, som effektiviserar bort de blöta gräsmarker som är storspövarnas häckningsområden. I stället tvingas spövarna häcka på vanlig åkermark, där ungarna lever farligt bland jordbruksredskap och är mer utsatta för rovdjur. Bara vart fjärde storspövspår lyckas föda upp en flygande unge.

För närvarande finns det 25.000 storspövspår i Sverige.

Storspövens och tofsvipans landskap, snart är det borta.

✂ Text och bild: Anders Sjölund.

Förädlad naturtyp

Ängen eller kanske bättre den naturliga fodermarken var till en bit in på 1800-talet bondens klart dominerande och mest betydelsefulla markslag. Under 1800-talet började så sakteliga bondens landskap att omvandlas från ett ängs- till ett åkerlandskap. Under nuvarande sekel har sedan ängsmarken minskat katastrofalt till att nu omfatta endast något 100-tal ha i hela Sverige.

Utvecklingen har varit stegrande dvs den har gått allt snabbare. Och det är först efter andra världskriget som den verkliga omdaning i det svenska odlingslandskapet skett. Vi har på enbart 30 till 40 år lyckats i det närmaste utrota en naturtyp, naturlig gräsmark, som förmodligen uppstått i samband med att väldiga växtätare sk megaherbivorer (växtätare med en vikt över 1000 kg) utvecklades. En utveckling (evolution) i samverkan mellan gräs och gräsätare, möjliggjord eller åtminstone underlättad av ett annat klimat än dagens.

Den naturliga gräsmarken kan alltså vara en naturtyp skapad och vidmakthållen av stora hjordar med djur som elefanter, mammutar, bisondjur, noshörningar, jättehjortar och många fler.

Många av de kulturbetingade gräsmarker vi kan uppleva idag har med stor sannolikhet en obruten kontinuitet från den senaste inlandsisens avsmältning för ca 10 000 år sedan. De första öppna gräsmarkerna och de första ljusa glesa skogarna formades kanske redan av de sista mammutarna, ullhåriga noshörningarna och jättehjortarna. Vilkas roller så småningom övertogs av hjordar med vildhästar, uroaxar, kronhjortar och andra stora växtätande flockdjur.

Människan har sedan genom oändliga mödor och svett lyckats bibehålla och förädla naturtypen trots att de egentliga förutsättningarna, de stora växtätarna, med människans benägna hjälp försvunnit. Elden och yxan men framförallt lien, räfsan och betesdjuren gjorde detta möjligt. Sin fulländning nådde människornas mödor i form av ängen.

Ängen kom under människans ömma vårdnad att bli en av de artrikaste naturtyperna i hela världen. I vissa ängar kan man hitta drygt 100 blom- och ormbunksväxter (kärleväxter) per m², det är mera än man kan hitta i en regnskog per m². I Dalarna finns fortfarande, om än ytterst sällsynt, ängar med upp till totalt 70 - 80 blom- och ormbunksväxter, sett över hela ängen (t ex Knutar-Einars äng i Orsa).

Naturlig fodermark, mark som under lång tid brukats till slåtter eller bete, utan ingrepp som plöjning och gödsling. Exempel på sådana marker är löväng, hackslåtter, strandäng, siläng m fl. Här hackslog från Östanmor i Leksand. Den sista hävdade hackslogen väster om älven i Leksand.

Beteshage från Backen i Leksand med hävdpräglad vegetation som darrgräs och gökärt.

Antalet kärlväxter per m² i Knutar-Einars äng rör sig om 40 - 50 arter. Förmodligen de artrikaste kvadratmetrarna i Dalarna idag, i vart fall när det gäller kärlväxter.

Leksand hyser fortfarande några små rester av naturtypen naturlig fodermark. Storänget i Tällberg (slåtteräng), Böle-Fallsbjörken (betesmark), Sjugarmyren (slåtteräng nu betad) och Bratomta äng i Rönnäs (hackslog) är de kanske bästa exemplen.

Landskap i omvandling

En mängd arter bland växter, svampar och djur har försvunnit, eller blivit hotade av utrotning, i takt med att deras livsmiljöer mer eller mindre försvunnit. Fältgentiana, Gentiane'lla campe'stris kan stå som exempel och får samtidigt förkroppsliga ängens utveckling. När Almquist skrev sin Dalarnas flora 1949 var fortfarande fältgentianan vanlig, så vanlig att han inte nämnde någon särskild lokal, den fanns ju överallt! Idag finns den på ett fåtal lokaler och är så ovanlig att det är en sensation bland botaniker om någon hittar en ny lokal.

Totalt är idag över 850 arter på ett eller annat sätt hotade till sin existens genom förändringar i jordbruks-/odlingslandskapet. (302 djurarter, 337 växter och 220 svampar och lavar, vad man vet idag. Siffrorn är mycket osäkra för många grupper av djur och svampar, troligen är många gånger fler arter hotade).

De arter som lyckats överleva odlingslandskapets omvandling så långt har gjort det i dikeskanter, på åkerholmar,

i beteshagar, i hackslåtter- och lövängsrester etc. Vissa arter har lyckats överleva i ett trots allt tämligen extensivt åkerbruk, som bruket av lindor inneburit. Och tack vare en utdragen slåttersäsosong till följd av manuella metoder och torkning på hässja. Några arter klarar sig kanske så länge torrt hö bärgas. Storspov och tofsvipa är exempel på sådana arter.

Vi kan fortfarande uppleva storspovens jublande drill och tofsvipans lite vemodiga gnäll, en sång som emellertid ljuder allt tunnare och på många håll tystnat helt. Men nu, just nu, står vi inför ytterligare en mycket stor omvandling av det svenska odlingslandskapet, som kan bli dödsstöten för de arter som, om än i liten omfattning, lyckats överleva ängens försvinnande och den kraftiga minskningen av naturlig gräsmark i övrigt.

Får vi även i fortsättningen uppleva storspovens och tofsvipans spelflykt över nejderna? En symbol för kvalitet i landskapet och på sitt sätt en garanti för sommarens antågande.

Det ser dystert ut med tanke på den utveckling vi står inför.

Skälen till pessimism är många men kan sammanfattas i 3 punkter:

- ✓ Övergång från hö till ensilage
- ✓ Omställning med hjälp av bidrag
- ✓ Utslagning av deltids- och fritidsbönder

Intensivare odling

Allt fler bönder övergår från hö till ensilage. Det innebär att skörden tidigareläggs, att mer än en skörd tas och gödslingen intensifieras avsevärt. För åkern som biotop innebär det en

Tofsvipa

Foto: Roland Johanson/N

förvandling från stäpp eller semiöken till öken för att ta en liknelse vad gäller antalet arter.

Fåglar som tidigare klarat att häcka i vallåkern, t ex storspov, sånglärka och tofsvipa, hinner inte genom häckningen innan det är dags för skörd.

Den ytterst intensiva gödningen kan komma att påverka åkerrenar och diken i större omfattning än tidigare, vilket kan slå ut många av de arter som nu lyckas överleva där, såväl växter som svampar och indirekt de djur som är beroende av dessa.

Sorkpopulationen, som förmodligen varit vikande under lång tid, kan förväntas minska ytterligare. Tornfalcken som minskat i takt med sorktillgången får allt svårare att överleva i det svenska odlingslandskapet, liksom för övrigt många andra arter med smågnagare som stapelföda, t ex ormråk, hornuggla, jorduggla och kattuggla.

Minskad smågnagarstam kommer att ge indirekt påverkan av andra arter genom ökat rovdjurstryck när icke specialister som t ex räv, kråka, fiskmåsar m fl. tvingas över till andra bytesdjur.

Stöd till utrotning

Idag finns möjlighet för bonden att få stöd för omställning av sitt jordbruk. Från odling av prisreglerade grödor till annat, och för omställning från mjölkproduktion till köttproduktion.

Stöd utgår om brukaren upphör att odla t ex stråsäd och överför arealen till extensivt bete. Stödet medför en uppenbar risk att betesmark flyttas från marginalmarkerna till nyanlagda

betesmarker på den tidigare intensivodlade åkern.

Risken accentueras ytterligare av att man kan få anläggningsstöd för plantering på areal motsvarande tidigare spannmålsodlad areal. Dvs man kan få stöd för att plantera igen marginalmarker av motsvarande areal som tidigare spannmålsodlades. Bor man på rätt ställe kan man sedan få landskapsvårdsstöd för att vidmakthålla odling på övrig intensivodlad åker.

Sammantaget kan man alltså få stöd till att plantera igen extensivt skött odlingsmark som betesmarker, hagar, strandängar, hackslättermarker mm, dvs den mark som varit räddningen för många arter knutna till ängen.

Den mark som står för naturvärdet, kulturmiljövärdet och landskapsbildsvärdet i odlingslandskapet försvinner.

Man kan samtidigt få stöd för att vidmakthålla den bästa odlingsmarken men som saknar andra kvaliteer. Endast de odlingsintensiva rektangulära öppna ytorna blir kvar.

Det är uppenbart att man tömmer odlingslandskapet på det mesta av dess kvalitativa innehåll, och i förlängningen därmed skapar ett odlingslandskap som för människan i gemen saknar värde, dvs ett landskap som vi kan ha eller mista. Lokaliseringen av ett odlingslandskap som inte har andra värden än för matproduktion (inte oviktigt i och för sig) saknar ju betydelse. Det kan lika gärna koncentreras till södra Sverige eller andra delar av världen. Matpriset blir ensamt avgörande.

Ur denna aspekt är det viktigt att

landskapsvårdsstödet styrs till småskaliga variationsrika odlingslandskap med stor andel naturlig fodermark.

Småbrukaren

Den som då skulle kunna tänkas stå för skötsel av marginalmarker är deltid- och fritidsbonden. En rad faktorer verkar dock för att så inte blir fallet. Skatteomläggningen innebär bl a att jordbruksrörelsen måste bära sig själv. Tidigare gick det att kvitta förluster och investeringar i jordbruket mot inkomst av tjänst. Den möjligheten försvann med skatteomläggningen.

Livsmedelsverket kommer från den 1 juli 1993 att kräva levande-besiktning före all slakt utom till husbehov. Vilket

är bra, där behoven är sådana, t ex vid stora slakterier med stora upptagningsområden och därmed långa transporter. Levandebesiktningen skall enbart få ske vid kontrollslakterier, och senast en dag före slakt. Även små slakterier måste alltså godkännas som kontrollslakterier, liksom för övrigt även gårdsslakterier.

Genom de krav som följer med levandebesiktningen, bl a att den skall ligga under livsmedelverket, dyra investeringar i mottagningsstall och utfodring mm, kan man befara, att de små slakterierna slås ut. Slakten koncentreras i ännu högre grad än i dag till de stora slakterierna. Inom parentes sagt kommer ett tidigare, i många fall, obefogat behov av levandebesiktning

Betesmark från Solberga i Ål. Tyvärr till större delen förstörd genom gödsling.

att skapas.

För småbrukaren innebär det många problem. Man har inga stora leveranser för transport, dvs det blir dyrt. Man är ovilliga att skicka djur till okända förhållanden och kanske mycket långa transporter etc.

Listan kan göras lång, men redan här kan man konstatera att mycket talar för att småbrukaren är ett utrotat släkte inom en snar framtid. Och därmed de av småbrukarens marker som inte är tillräckligt bördiga för att kunna ingå i storbondens intensivodling.

Dyster framtid

Framtiden ser mörk ut, ja till och med mycket mörk, för de naturtyper människan format och förädlad, och som utgör en obruten länk till ett skandinavien långt före människan. För de arter som kunde leva vidare i dessa naturtyper, och för de som slog följe med människan under vägen, verkar det som vår generation, du och jag, skall bli dess banemän. I jakt på en allt större prylhög av döda ting att sitta på.

Kostnaden för vår prylkonsumtion blir oändlig i förlorade oersättliga naturvärden och inte minst kunskaper samlade under årtusenden av mänskliga strävanden. Och hur skall kommande generationer kunna förstå och värdera sina förfäders liv och arbeten, när spåren efter dem försvunnit?

Vilka blir våra barns och barnbarns omdömen om oss, den förbrukande generationen?

Om inte....

För att alla arter som hör hemma i det svenska odlingslandskapet skall kunna fortleva där krävs en förändrad syn på naturen med dess resurser och därmed ett förändrat jordbruk. Liksom det krävs ett förändrat skogsbruk för att alla arter knutna till skogen framgent skall överleva där.

Att skapa naturreservat, egentligen en sorts muséum, kan aldrig bli en varaktig lösning. De kan enbart tjäna som livbåtar (en variant på noaks ark) tills människan kommer till besinning.

Tills dess, om det nu sker, måste vi alla som vill och kan hjälpas åt att bevara mångfalden i naturen runt oss. Överallt där vi har möjlighet, och i alla sammanhang måste vi medverka till att mångfalden i naturen ges en chans. Hur liten och betydelslös den än kan verka blir många bidrag tillsammans av mycket stort värde.

Varför inte gå samman i byarna och återuppta t ex hackslåttern på några ställen i byn eller dess närmaste omgivning. Ta några slätterdagar tillsammans, och inte minst en gemensam slätterfest. Låt de äldre i byn lära barn och barnbarn hur man sköter en äng, hur man hanterar en lie, hur lien slipas, hur man hässjar hö, hur rovirket tillverkas osv. Låt hästarna visa vad de kan utföra i slätterarbetet.

Hjälptes vi åt några dagar varje sommar skulle vi alla få en betydligt rikare natur i vår omgivning, bibehålla ovärderlig kunskap och inte minst lära oss själva och barnen känna ansvar för naturen. Men det är bråttom, snart är det för sent!

Måste alla arter bevaras?

Ett mycket starkt skäl till att vi inte skall bidra till utrotning av arter har framgått ovan. Vi har ett stort ansvar inför kommande generationer. Vi har inte ärvt jorden, vi har den till låns! Vi bör ge våra barn samma möjligheter som vi själva fick, när vi tog över efter våra föräldrar. Varje försvunnen naturtyp, varje utrotad art, varje förgiftad miljö begränsar våra efterkommandes möjligheter.

En utrotad art är ingen isolerad företeelse. Det är ett tecken, en varnings-signal, att hela miljöer eller grupper av arter börjar sakna betingelser som är livsavgörande. Att den mest utsatta eller känsligaste arten försvinner utgör därför i förlängningen ett hot mot oss själva och vår möjlighet att fortleva på jorden.

Dessutom, om man skulle säga att vi kan tänka oss att vissa arter måste försvinna, att vårt sätt att leva är viktigare än att några arter försvinner för alltid, vem skall sätta gränserna? Vem kan, och vill ta på sig ansvaret att peka ut vilka arter vi kan utrota? Vilka arter skall få rätt att finnas kvar i våra odlingsmarker, i vår skog? Den som anser att vi inte kan rädda alla arter måste ta på sig det ansvaret. Peka ut arterna! Sätt gränserna!

Låt mig ta några exempel. Idag vet vi att mycket av den symbios (eg mutualism) vi kan se i naturen mellan olika arter, en gång har börjat som parasitism. (Mutualism innebär att arter samverkar på ett sätt som är positivt för bägge, symbios är egentligen då någon av eller bägge arterna inte kan

överleva utan sin partner, s k obligat mutualism. Parasitism är då en art lever på en annan med negativa följder för värden.)

Mykorrhizta är ett symbiotiskt förhållande mellan en svamp och en växt, för vissa växter obligat för andra inte. Utan mykorrhizta mellan vissa svampar och våra barrträd skulle vi inte ha den skog och det skogsbruk vi har idag.

Låt oss leka med tanken att vi befinner oss i en forntid, vid tiden då en svamp parasiterar på en föregångare till vår tall. Dvs svampen "stjäl" näring från tallen, med följd att tallen växer sämre. Tänk er vidare att situationen på jorden i övrigt är densamma som den vi har idag, dvs att vi för en diskussion om vi verkligen behöver rädda alla arter och vilka vi kan tillåta att dö ut.

Vem hade då motsagt argumentet att vi kan vara förutan den svamp som parasiterar på ett för oss ekonomiskt viktigt träd, det är bara positivt om den försvinner?

Idag har vi facit! Det parasitiska förhållandet utvecklades med tiden till ett symbios (mykorrhizta) mellan svamp och tall. Utan vilket vår tall skulle växa mycket sämre, ja överhuvudtaget inte skulle kunna existera i vissa miljöer, ha sämre motståndskraft mot sjukdomar och torra mm mm. Utan detta ursprungligen parasitiska förhållande hade vi idag inte haft mykorrhizta, en hörnsten i det som är en grundsten i vårt samhälle, skogsbruket!

Vete, idag utan jämförelse mänsklighetens viktigaste näringsleverantör, började odlas i enkla former redan för

Länets största och artrikaste betesmark i Böle-Fallsbjörken i Leksand.

kanske 10 000 år sedan i främre orientens "bördiga halvmåne". Man började odla ett i trakten vildväxande gräs, enkorntvete *Triticum boeoticum*. I odlingarna fick man besvär med ett ogräs, *Aegilops speltoides*. Någon gång för ca 9000 år sedan uppstod spontant ett nytt gräs genom korsning mellan det odlade gräset och ogräset. Det nya gräset var emmervete, det första kulturvetet, fortfarande odlat då det ger den bästa råvaran till pasta.

Några årtusenden senare, för ca 5000 år sedan, korsades spontant eller med mänsklig hjälp emmervete med ett annat vildväxande gräs, *Aegilops squarrosa*. Resultatet var vete, vilket i dag i olika förädlade former utgör basen i mänsklighetens försörjning. Än en gång hittar vi ursprunget till en grundsten i vår möjlighet att överleva på jorden i ett litet oansenligt ogräs, en parasit skulle man kunna säga, på mänsklighetens första trevande försök till odling.

Vem kan idag se in i framtiden, vem har sådan kunskap att han eller hon kan säga att just den och den arten aldrig i någon form kommer att vara till gagn för oss eller kommande generationer?

Listan på skäl att bevara mångfalden i naturen kan göras mycket längre. Men

var och en inser nog redan här att det enda möjliga målet måste vara att alla i landet naturligt förekommande arter skall kunna fortleva här i livskraftiga bestånd. För att det skall vara möjligt måste vi se till att deras livsmiljöer kan fortsätta existera. Vi, du och jag, kan och måste bidra till att alla ges möjlighet att fortleva tillsammans med oss.

Fågelrapport för 1991

☛ Sören Stenberg

Storlom	5 häckningar	G.L.
Häger	1 övervintring i Leksand-Dragsängarna	G.L.
Grågås	1 par häckade i Limsjön, boet dock översvämmat.	G.L.
	12/5 7 st grågäss i Limsjön	H.P.
	20/5 7 st grågäss i Limsjön	G.L.
	26/5 6 st grågäss i Limsjön	G.L.
Vitkindad gås	12/5 i Limsjön	H.P.
Bergand	12/5 i Limsjön	H.P.
Årta	26/5 1 hane i Limsjön	G.L.
Skedand	Sågs hela sommaren i Limsjön	
	26/5 6 hannar, 8/6 3 par	G.L.
Brunand	11/4 1 hane, 20/4 2 hannar och 1 hona	
	14/5, 16/5 och 26/5 3 hannar	G.L.
Bergand	1 hane övervintrade vid Dragsängarna	
	1 hona översomrade i Limsjön	G.L.
Alfågel	1 hona övervintrade vid Dragsängarna	G.L.
Kungsörn/Havsörn	Många kungsörnar på vår åtel, även en havsörn	A.H.
Fjällvråk	1 häckning, boet rasade dock ner med ägg i.	G.L.
Ormvråk	3 häckningar.	S.S.
Duvhök	5 häckningar	G.L. S.S.
Sparvhök	2 häckningar	G.L.
Fiskjuse	3 häckningar	S.S.
Brun kärrhök	20/5 1 hona, 19/6 1 ex, 29/7 1 ex, 11/8 1 hane	
	alla observationerna i Limsjön	G.L.
Pilgrimsfalk	3/9 i Limsjön	H.P.
Lärkfalk	1 häckning i konstgjort bo. (2 ungar)	S.S.
Tornfalk	19 häckningar i holk, 3 par i stubbar och	
	1 par i risbo.	G.L., S.S. mfl.
	5 häckningar i kråkbön i odlingslandskapet.	S.M.
Vattenrall	23/3 1 ex i Östanhol	E.H.
	28/6 1 ex i Limsjön	G.L.
	Som mest 3 sjungande hannar i Limsjön	S.M.
Småfläckig sumphöna	Som mest 3 sjungande hannar i Limsjön i juni	S.M.
Rödbena	1 par häckade i Limsjön	G.L.
Havstrut	19/1 1 adult ex vid Dragsängarna och	
	16/5 1 ex (3K) vid Limsjön	G.L.
Turkduva	19/4 - juli 1 - 3 ex i Yttermo	G.L.

Pärluggla	4 häckningar	G.L., S.S.
Berguv	Flera rapporter från vilda uvar	B.Ö., H.P.
	1 lyckad häckning i voljär hos	
	Anders Sjölund (2ungar)	
Slaguggla	20 häckningar kontrollerade	G.L.
Kattuggla	5 häckningar	S.M., S.S.
Mindre hackspett	9/4 1 ex vid Limsjön.	G.L.
Göktyta	1 häckning	S.S.
Rödstrupig piplärka	10/9 1 ex vid Yttermo	G.L.
Kungsfiskare	1 ex i oktober vid Limsjön	S.M.
Strömstare	4 häckningar. Alla på häckningshyllor.	S.S.
Kärrsångare	3 sjungande hannar vid Limsjön hela juni.	S.M.
Flodsångare	12/6 - juli 1 ex vid Yttermo,	G.L.
	hela juni 1 ex vid Limsjön	S.M.
Gräshoppsångare	28/6 2 ex vid Limsjön	G.L.
	Början av juli 1 ex vid Nedre Heden	H.P.
Stjærtmes	Ökat antal rapporter	G.L.
Stenknäck	7/4 1 ex vid Hundhagen	H.P.
Steglits	5/1 5-6 ex vid Mjälgen	K.L.
Vinterhämping	7/4 50 + 30 ex vid Yttermo	G.L.
Videsparv	25/7 i häckning vid Älvbergstjärnarna	G.L.

Rapportörer: G.L.=Gunnar Lind, H.P.=Henry Pollack, A.H.=Anders Hans B.Ö.=Bror Öst, S.M.=Staffan Müller, K.L.=Karin Lind, S.S.=Sören Stenberg och E.H.=Erik Höök

Kungsörn

Foto: Sören Stenberg

Rapport från tornfalksprojektet.

☞ *Sören Stenberg*

Ett av fågelklubbens stora projekt är att hjälpa upp tornfalksstammen i kommunen. Tornfalkarna har mycket svårt att hitta föda i det moderna jordbrukslandskapet och har därför minskat starkt. Falkarna häckar mest i anslutning till hyggen, där de varje år kan hitta tillräckligt med föda, men där det då i stället är brist på boplatser! Naturligt häckar de där i högstubbar men det är en bristvara i vår kommun. I år hade falkarna 100 st holkar att välja mellan, men födotillgången blev inte så bra som vi hade hoppats på, (tillgången på sork varierar år från år) och endast två par tillkom jämfört med förra året.

Resultat 1991: 19 häckande tornfalkspar i holk. De 19 paren lade 96 ägg totalt. Två äggkullar togs av mård och en äggkull övergavs, kanske dog en av falkarna av någon anledning. 16 par lyckades alltså med häckningen precis som under 1990 men i år blev det hela 18 rötägg mot 4 förra året! Anledning? Liksom under 1990 lades 5 ägg per par i snitt. 1990 blev det 5 ungar per lyckad häckning i snitt mot 4 ungar i år. (4,9 resp. 3,9) Flera par lade sina ägg mycket sent på säson-

gen. Som vanligt har Gunnar Lind och Staffan Lind lagt ner mycket jobb på att ringmärka alla ungar. Ibland har de fått åka flera vändor då ungar har varit för små för ringmärkningen. Totalt kom 63 ungar på vingarna (med ring på foten).

Förutom tornfalkar häckade det 8 par slaguggla i tornfalksholkarna. De lade 24 ägg totalt, vilket gör exakt 3 ägg per par i snitt. Av dessa ägg var 8 rötägg, vilket är mycket! Det blev 16 slaguggleungar (2,3 ungar per par). Slagugglan är sorkberoende och det låga antalet flygfärdiga ungar visar att sorktillgången inte var så bra.

Dessutom häckade 1 par storskrak i holkarna.

Projektet fortsätter med flera uppsatta holkar till nästa år och skulle det bli ett bra sorkår blir det spännande att kolla upp dem igen. Vi som kollar holkarna är nu 10 st (5 lag med 2 i varje). Varje lag är ansvarigt för sitt område.

Holkollare är Anders Hans, Tomas Henriksson, Henry Pollack, Mats Knutsson, Kjell Bond, Bo Alexandersson, Gunnar Lind, Staffan Lind, Staffan Müller och Sören Stenberg.

Kattuggla på Åkersön!

Av allt att döma så häckar det åter en kattuggla på Åkersön. Det vore verkligen roligt.

Se'n sist från Insjön.

☞ *Henry Pollack*

För sjunde året i rad gjordes vinterfågelräkningen. 7 st av punkterna var helt fågeltomma, och det är ett bottenrekord. Svanarna nere vid sjön mot Dragsängarna, kråkfåglar och domherrarna är de arter som klarat sig bäst. I övrigt är det påtagligt tyst i markerna vintertid.

Turkduvorna har klarat vintern fint och är nu ca 10 st.

I slutet av februari hördes minst 2 kattugglor som ropade intensivt nära samhället.

Det har i alla fall varit mycket livligt i berguvsvoljären, där det nya paret funnit sig väl till rätta. Bengt såg tom när hannen gjorde närmanden mitt på ljusa da'n. Honan har svarat på hannens rop mer än den gamla gjorde och den 15:e mars lade hon sig på ägg i det nedre boet efter att ha legat en hel dag i det övre. Hannen har varit rätt högljudd alla tider på dygnet. Vi återkommer i nästa nummer med resultatet.

Vi hörs, Henry!

DEBATT!!!

Övertramp!

☞ *Henry Pollack*

Trots ökade kunskaper i naturvårdshänsyn bland skogsbolagen, drabbades vi av ett övertramp här i Insjön, då en rotpost såldes till Stora skog. Eftersom den låg inom ett område som länsstyrelsen klassat som skyddsvärd, kontaktade vi i skogsgruppen den ansvarige planeraren om detta och blev lovade att hänsyn skulle tas, så att onödig skada inte skulle drabba den bäck som rinner igenom området. Upplysningen nådde dock inte ända fram till maskinföraren, som kalavverkade ända fram till bäcken, som nu

inte får någon skugga på en sträcka av ca 50 meter.

Heta sommandagar medför detta en mycket stor förändring med negativa effekter som följd.

Det enda positiva som detta fört med sig, är att vi pga felsteget fått en ökad dialog med Stora, som förhoppningsvis ska vara till stor nytta framöver. De har även egen skog som gränsar till denna rotpost, och där har de lovat att ta extra stor naturvårdshänsyn.

"Inget ont som inte har något gott med sig."